

.....									
	Kod ucznia								
			-			-			
	Dzień		Miesiąc			Rok			
pieczętka WKK	DATA URODZENIA UCZNI								

KONKURS BIOLOGICZNY DLA UCZNIÓW GIMNAZJUM

ETAP WOJEWÓDZKI

Drogi Uczniu!

GRATULACJE!

Witaj na III etapie konkursu biologicznego. Przeczytaj uważnie instrukcję i postaraj się prawidłowo odpowiedzieć na wszystkie pytania.

- Arkusz liczy 18 stron i zawiera 30 zadań.
- Przed rozpoczęciem pracy sprawdź czy Twój test jest kompletny. Jeżeli zauważysz usterki, zgłoś Komisji Konkursowej.
- Zadania czytaj uważnie i ze zrozumieniem.
- Odpowiedzi wpisuj czarnym lub niebieskim długopisem bądź piórem.
- Dbaj o czytelność pisma i precyzję odpowiedzi.
- W przypadku testu wyboru prawidłową odpowiedź zaznacz stawiając znak **X** na literze poprzedzającej treść wybranej odpowiedzi.
- Nie używaj korektora. Jeżeli pomylisz się, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz znakiem **X** inną odpowiedź.
- Oceniane będą tylko odpowiedzi, które zostały umieszczone w miejscu do tego przeznaczonym.
- Brudnopis nie będzie oceniany.

Czas pracy:

90 minut

Liczba punktów
możliwych do
uzyskania:

80

Pracuj samodzielnie.

Powodzenia!

Zadanie 1. (0-4 pkt)

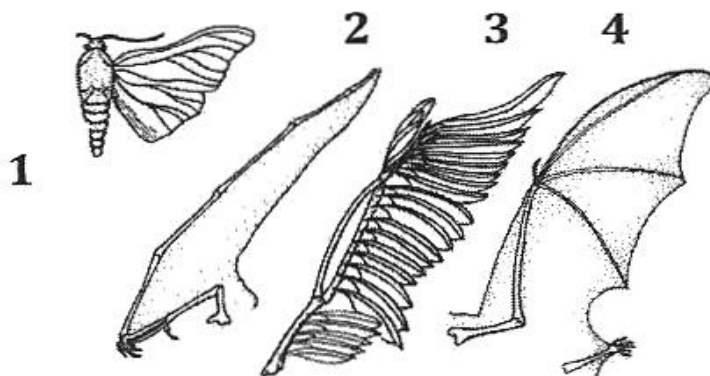
Ewolucja to stopniowy, ciągły proces zmian zachodzących w organizmach, który wynika ze zmian czynników środowiskowych.

Oceń słusność poniższych zdań dotyczących tego procesu, zaznaczając krzyżykiem PRAWDA lub FAŁSZ.

STWIERDZENIE	PRAWDA	FAŁSZ
1. Wszystkie obecnie żyjące organizmy rozwinęły się z żyjących dawniej przodków na skutek przystosowania się do zmiennych warunków środowiska.		
2. Procesy ewolucyjne to odwracalne zmiany zachodzące w środowisku.		
3. Ewolucja prowadzi do powstawania nowych gatunków, a wymierania innych.		
4. Dobór naturalny to najważniejszy proces warunkujący ewolucję, a teoria doboru naturalnego została stworzona w XVIII wieku przez Karola Darwina.		
5. Współczesna teoria ewolucji, która korzysta ze zdobyczy genetyki, zakłada, że najważniejszym źródłem przemian ewolucyjnych są mutacje, które przyczyniają się do pojawiania się nowych cech, a te jeżeli są korzystne, zostają przekazywane następnym pokoleniom.		

Zadanie 2. (0-2 pkt)

Schemat przedstawia skrzydła różnych zwierząt – owada, wymarłego pterodaktyla, ptaka oraz nietoperza.

A. Wskaż, które ze skrzydeł ma inne pochodzenie ewolucyjne.

Skrzydło _____

B. Napisz, dlaczego wybrałaś (-eś) ten właśnie schemat.

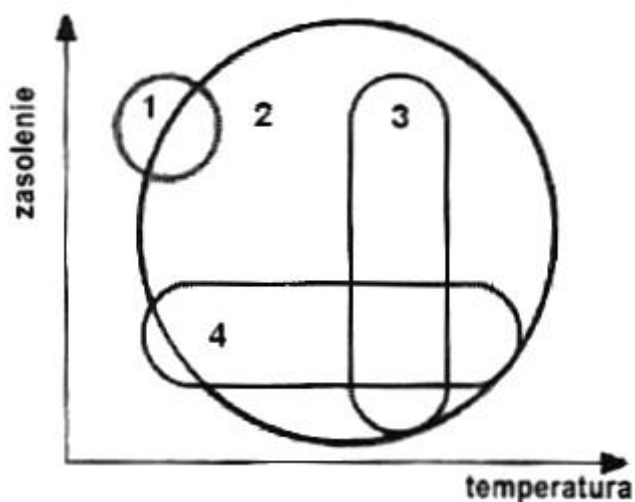

Zadanie 3. (0-2 pkt)

Łosoś jest rybą o szerokim zakresie tolerancji na zasolenie wody, a także znosi dobrze duże wahania temperatur.

A. Wskaż, która cyfra na wykresie przedstawia tolerancję łososia.

Wykres nr _____

B. Wyjaśnij, dlaczego duży zakres tolerancji na zasolenie wody ma bardzo duże znaczenie właśnie dla łososi.

Zadanie 4. (0-3 pkt)

Zapoznaj się z poniższym tekstem:

Wrzosowiska pokrywają tysiące hektarów łąd w Szkocji. Roślinami, które na nich dominują są wrzosi i trawy. Te ostatnie dorastają do wysokości 0,5 m. Rośliny dostarczają pokarmu sporej populacji kuropatw. Na wrzosowiskach żyją również mniejsze lub większe ssaki, głównie nornice i lisy. Nornice odżywiają się pędami wrzosów. Zarówno kuropatwy jak i nornice stanowią pokarm dla lisów. W określonych porach roku na wrzosowiskach odbywają się polowania na kuropatwy. Aby upolować kuropatwę, trzeba ją najpierw wypłoszyć z wrzosowiska. Myśliwi twierdzą, że mięso kuropatw jest bardzo smaczne.

A. Narysuj schematyczny rysunek, przedstawiający sieć zależności pokarmowych pomiędzy wszystkimi organizmami opisywanymi w tekście.

B. Jaką korzyść, oprócz pokarmu dają kuropatwom wrzosowiska?

Zadanie 5. (0-2 pkt)

Niżej wypisano procesy fizjologiczne zachodzące u organizmów żywych.

- A. Fotosynteza
- B. Chemosynteza
- C. Oddychanie tlenowe
- D. Fermentacja mlekowa
- E. Wiązanie azotu atmosferycznego

Które z podanych procesów fizjologicznych występują:

u organizmów prokariotycznych - _____

wyłącznie u organizmów prokariotycznych _____

Zadanie 6. (0-2 pkt)

Porosty oraz mchy określane są mianem organizmów pionierskich, zasiedlają tereny pozbawione do tej pory organizmów, tworząc zaczątek gleby.

Wymień dwie cechy porostów i mchów dotyczące ich budowy lub przeprowadzanych czynności życiowych, dzięki którym mogą zasiedlać miejsca pozbawione gleby.

1. _____
2. _____

Zadanie 7. (0-4 pkt)

Nie u wszystkich zwierząt układ chromosomów płci X i Y warunkuje płeć tak jak u człowieka. Kobieta posiada dwa chromosomy X, zaś mężczyzna chromosom X i chromosom Y. Taka sytuacja występuje u ssaków i niektórych owadów (np. u muszki owocowej). Odwrotna determinacja płci, gdzie to samce mają 2 chromosomy X, zaś samice X i Y występuje u ptaków, gadów, płazów i wielu owadów.

Ubarwienie prążkowane u kur determinowane jest przez dominujący gen B zlokalizowany na chromosomie X.

Jakiego potomstwa możemy oczekiwać po skojarzeniu ze sobą prążkowanej kury z nie prążkowanym kogutem?

Genotyp kury: _____

Genotyp koguta: _____

Genotypy potomstwa: _____

Fenotypy potomstwa: _____

(zapisując fenotypy, nie zapomnij o płci potomstwa)

Zadanie 8. (0-2 pkt)

Mutacje niekorzystne powodują zmiany genomu, które znacznie zmniejszają zdolność adaptacyjną organizmów. Przykładem takiej mutacji może być powstanie zwierząt albinotycznych.

Wyjaśnij za pomocą dwóch argumentów, dlaczego zwierzęta albinotyczne są tak rzadkie w przyrodzie.

1. _____
2. _____

Zadanie 9. (0-2 pkt)

W tabeli przedstawiono wyniki pomiarów zawartości związków chemicznych dwóch różnych organizmów (roślinnego i zwierzęcego), wyrażone w procentach masy ich ciała.

Procentowa zawartość wybranych związków chemicznych.	A	B
woda	75	60
sole mineralne	2	4
węglowodany	18,4	5,8
tluszcze	0,3	11
białka	4	19

Podaj, która kolumna przedstawia skład chemiczny organizmu roślinnego. Odpowiedź uzasadnij jednym argumentem.

Kolumna: _____

Uzasadnienie: _____

Zadanie 10. (0-3 pkt)

Przeprowadzono doświadczenie:

Nasiona pospolitego chwastu rosnącego wśród zbóż – kąkolu podzielono na 2 grupy. Pierwszą podlewano wodą, drugą podlewano wodą z rozartymi liśćmi słonecznika. Po 10 dniach zbadano liczbę wykiełkowanych nasion. W drugiej grupie było ich dużo mniej.

A. Która próba była próbą badawczą? Wyjaśnij dlaczego wybrałaś (-eś) tę próbę.

_____

_____

B. Jaki rodzaj oddziaływań między gatunkami wykorzystano w tym doświadczeniu?

_____

C. Wskaż jedno praktyczne zastosowanie wykorzystujące wyniki doświadczenia.

_____

_____

Zadanie 11. (0-4 pkt)

Teorię ewolucji potwierdzają fakty z różnych dziedzin nauki. Wśród dowodów ewolucji są pośrednie i bezpośrednie, jak na przykład skamieniałości, które są ważnym źródłem wiedzy o przeszłości. Inne dowody ewolucji przedstawione zostały w poniższym tekście posiadającym „luki”. **Twoim zadaniem jest uzupełnić tekst wstawiając w puste miejsca właściwe słowa, takie, aby po ich wpisaniu całe zdanie było prawdziwe.**

Organizmy łączące w sobie cechy dwóch różnych grup systematycznych to tak zwane

_____ . Przykładem takiego organizmu jest

ichtiostega posiadająca cechy ryb i _____. Cechą rybią ichtiostegi jest np.

_____ .

Organizmem posiadającym cechy gadzie i ptasie był _____

- miał on wielkość gołębia i poruszał się lotem _____ .

Niektóre współcześnie żyjące organizmy przypominają te sprzed wielu lat. Są to

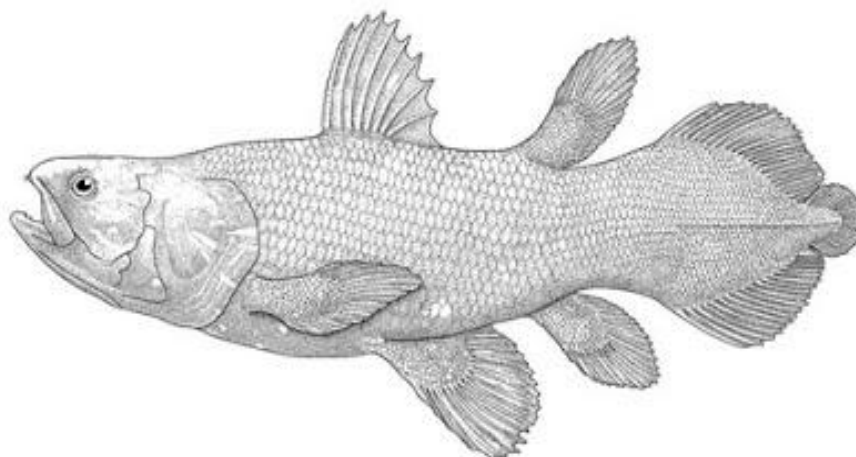
pojedyncze gatunki, u których ewolucja przebiegała powoli. Przetrwały one do dnia

dzisiejszego, mimo, że pozostałe gatunki z grupy, do której należą, dawno wymarły.

Te żywe skamieniałości zwane są _____. Takim organizmem jest

przedstawiony na poniższej ilustracji przedstawiciel ryb trzonopłetwych -

_____ .

Zadanie 12. (0-3 pkt)

Schemat przedstawia kłęczę tataraku – pospolitej rośliny strefy przybrzeżnej jezior.

A. Kłęczę pełni rolę organu, dzięki któremu tatarak może się rozmnażać. **Podaj nazwę tego rodzaju rozmnażania bezpłciowego.**

A. Jaką inną funkcję pełni u roślin kłęczę?

B. Podaj nazwy dwóch innych zmodyfikowanych organów roślinnych, które odgrywają te same funkcje co kłęczę.

Zadanie 13. (0-2 pkt)

Wymieranie ryb w jeziorach było pierwszą katastrofą, która w latach sześćdziesiątych XX wieku uświadomiła ludziom efekty kwaśnych deszczy.

Zaznacz dwa zdania, które przedstawiają przyczynę powstawania kwaśnych deszczy.

- A. Kwaśne deszcze są bardziej szkodliwe dla lasów iglastych niż dla liściastych.
- B. Kwaśne deszcze przyczyniają się do niszczenia dóbr kultury.
- C. Źródłem kwaśnych deszczy jest chlor docierający do górnych warstw atmosfery.
- D. Rozwój transportu samochodowego powoduje wzrost zanieczyszczenia powietrza.
- E. Pojęcie kwaśnego deszczu odnosi się również do zakwaszonego śniegu, gradu, mżawki i mgły.
- F. Spalanie węgla brunatnego w elektrociepłowniach uwalnia do atmosfery między innymi dwutlenek siarki czy tlenki azotu.

Zdania: _____

Zadanie 14. (0-1 pkt)

Dokończ zdanie:

Przyczyną tzw. „efektu cieplarnianego” nie jest:

- A. zwiększenie CO₂ w atmosferze.
- B. rozkład ozonu w atmosferze.
- C. rozwój przemysłu związanego ze spalaniem płynnych i stałych źródeł energii.
- D. zmniejszanie się areалу „zielonych płuc” globu ziemskiego,

Zadanie 15. (0-1 pkt)

**Która z poniższych informacji dotyczących tzw. „dziur ozonowych” jest błędna?
Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.**

- A. Ich powstanie wynika między innymi z przemieszczania się z Ziemi do atmosfery nadmiernych ilości freonów.
- B. Są główną przyczyną powstawania efektu cieplarnianego na powierzchni Ziemi.
- C. Są przyczyną zwiększonej ilości mutacji.
- D. Są przyczyną większego dochodzenia do powierzchni Ziemi promieniowania w zakresie UV.

Zadanie 16. (0-2 pkt)

Poniżej zamieszczono dwa teksty. Przeczytaj je uważnie, a następnie wykonaj polecenia.

1. *Utrata jednego lub dwóch liści przez roślinę nie jest groźna dla jej życia. W znacznie gorszej sytuacji jest roślina, którą żarłoczne gąsienice w ciągu krótkiego czasu pozbawią wszystkich liści. Ciernie i kolce są dobrze znanym orężem roślin w obronie przed dużymi zwierzętami, lecz nie chronią one przed małymi zwierzętami, np. owadami. Liście dziewanny pospolitej – rośliny rosnącej przy drogach lub na skraju lasów – są pokryte drobnymi, silnie rozgałęzionymi włoskami, które skutecznie bronią ją przed atakiem larw owadów.*

Zaznacz poprawne dokończenie zdania:

Opisany typ zależności między dziewanną a gąsienicami, to:

- A. drapieżnictwo.
- B. pasożytnictwo.
- C. komensalizm.
- D. roślinożerność.

2. *W gniazdach ptaków czy norach ssaków występują często owady, które korzystają ze schronienia i resztek pokarmu. Także otwory i zagłębienia w ciele organizmów morskich, np. gąbek, koralowców, służą za schronienie ogromnej liczbie morskich skorupiaków czy pierścienic.*

Podaj nazwę interakcji międzygatunkowej, której przykłady przedstawiono w tekście 2.

Zadanie 17. (0-5 pkt)

Choroby genetyczne mogą być uwarunkowane przez różnorodne mutacje, które są przekazywane jako cecha dziedziczna z pokolenia na pokolenie.

Uzupełnij tabelkę wpisując w odpowiednich wierszach brakujące nazwy chorób genetycznych, skutki mutacji, które do tych chorób się przyczyniły czy sposoby ich dziedziczenia.

NAZWA CHOROBY	SKUTKI MUTACJI	SPOSÓB DZIEDZICZENIA
	Brak melaniny w skórze, włosach i tęczówce oka	Recesywna autosomalna
	Brak zdolności rozróżniania barw	
Hemofilia		Recesywna sprzężona z płcią
	Nadmierne wydzielanie śluzu w drogach oddechowych, zaburzenia wydzielnicze m. in. trzustki	
Choroba Huntingtona	Zmiany w funkcjonowaniu układu nerwowego, zaburzenia ruchowe	

Zadanie 18. (0-3 pkt)

Kręgosłup stanowi główną podporę ciała, jest to podstawowy element budowy szkieletu człowieka.

Wykonaj poniższe polecenia:

A. Wskaż tę cechę budowy kręgosłupa, która warunkuje dwunożną postawę ciała.

B. Podaj nazwę odcinka kręgosłupa, w którym kręgi są najbardziej masywne, ze względu na największe obciążenia w tym miejscu?

C. Połączenia kręgów w kręgosłupie mają postać krążków międzykręgowych, które nadają elastyczność i umożliwiają amortyzowanie obciążeń. Podaj nazwę tego rodzaju połączeń kości.

Zadanie 19. (0-3 pkt)

W populacji ludzkiej występują 3 allele genu k: k^a , k^b , k^c . Gen ten znajduje się na chromosomie X.

Ile alleli tego genu znajduje się:

- a) w gamecie żeńskiej _____
- b) w komórce nabłonkowej kobiety _____
- c) w erytrocycie mężczyzny _____
- d) w komórce mięśnia gładkiego mężczyzny _____

Zadanie 20. (0-1 pkt)

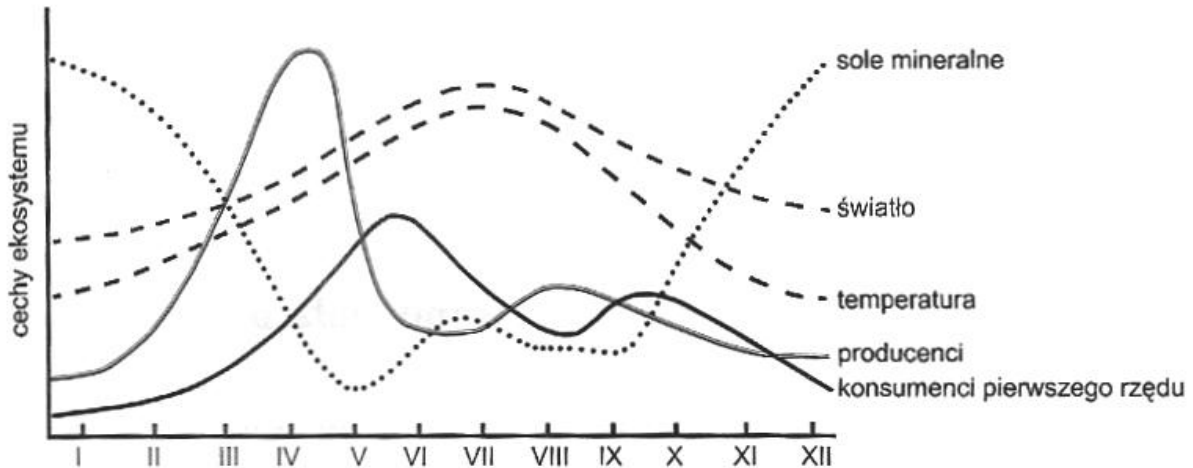
Przy produkcji masła, margaryny i oleju zwykle dodawane są witaminy A i E.

Uzasadnij, że jest to korzystna dla organizmu człowieka forma podawania obu tych witamin.

Zadanie 21. (0-3 pkt)

Wykres przedstawia zmiany liczebności organizmów pewnego ekosystemu wodnego i zmieniające się wartości elementów biotopu: temperatury, światła i stężenia soli mineralnych w ciągu jednego roku.

Wykonaj poniższe polecenia.

A. Podaj elementy biotopu, które ograniczają rozwój producentów w miesiącach: czerwcu i grudniu.

W czerwcu _____

W grudniu _____ i _____

B. Maksimum liczebności producentów przypada na przełom kwietnia i maja. Podaj, kiedy konsumenci I rzędu osiągają maksimum liczebności oraz spróbuj przewidzieć, kiedy należy się spodziewać maksimum liczebności konsumentów II rzędu.

Konsumenci I rzędu _____

Konsumenci II rzędu _____

C. Podaj współzależność między przebiegiem krzywych ilustrujących ilość soli mineralnych oraz liczebność producentów oraz wyjaśnij jej przyczynę.

Współzależność _____

_____

Przyczyna _____

_____

Zadanie 22. (0- 6 pkt)

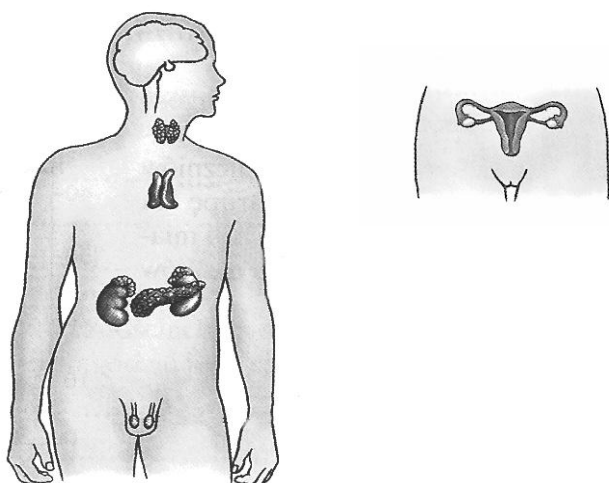
Przeczytaj opis działania trzech hormonów produkowanych w naszym organizmie, a następnie wykonaj polecenia 1 i 2.

- A. *Hormon ten powoduje występowanie następujących, jednoczesnych objawów: przyspieszenie częstotliwości akcji serca, wzrost ciśnienia krwi, zwiększenie pojemności płuc, rozszerzenie tętniczek w mięśniach poprzecznie prążkowanych.*
- B. *Hormon wpływający na gospodarkę wapniową poprzez obniżenie poziomu wapnia we krwi i gromadzenie w kościach.*
- C. *Hormon, który zwiększa odporność organizmu, ma wpływ na powstawanie limfocytów.*

1. Podaj nazwy hormonów oraz nazwy produkujących je gruczołów dokrewnych.

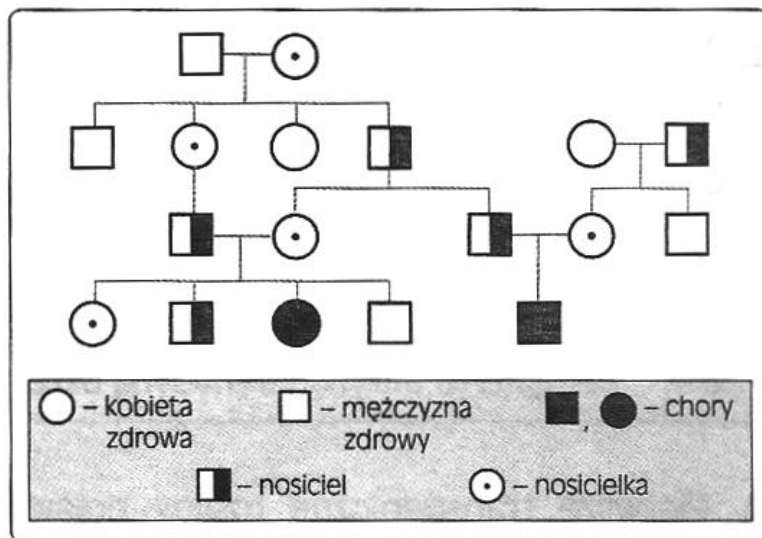
	HORMON	GRUCZOŁ DOKREWNY
A.		
B.		
C.		

2. Na rysunku przedstawiającym rozmieszczenie gruczołów dokrewnych zaznacz te, które zapisałeś jako A, B i C.

Zadanie 23. (0-2 pkt)

Na podstawie analizy rodowodu określ sposób dziedziczenia choroby występującej w tej rodzinie. Określ czy allel tej choroby to allel autosomalny czy sprzężony z płcią. Odpowiedzi uzasadnij.

Allel autosomalny czy sprzężony z płcią _____

Uzasadnienie: _____

Zadanie 24. (0 - 2 pkt)

Spośród podanych niżej organizmów (lub komórek) wybierz te, które są identyczne pod względem genetycznym.

- A. Brat i siostra.
- B. Ojciec i syn.
- C. Bliźnięta jednojajowe.
- D. Bliźnięta dwujajowe.
- E. Dwa pantofelki powstałe w wyniku mitozy.
- F. Komórki potomne pączkujących drożdży.
- G. Dwa zarodniki powstałe w wyniku mejozy.

Identyczne pod względem genetycznym są: _____

Posłuż się oznaczeniami literowymi.

Jaką nazwę noszą organizmy identyczne pod względem genetycznym?

_____

Zadanie 25. (0-2pkt)

Wirusy zbudowane są z materiału genetycznego zamkniętego w otoczce białkowej. Nie mają budowy komórkowej i dlatego nie są zaliczane do żadnego królestwa istot żywych.

Do hodowli wirusa użyto:

1. komórek z zarodka kurczaka pozbawionych jąder komórkowych;
2. hodowli komórek izolowanych z zarodka kurczaka;
3. podłoża wzbogaconego w komórki zarodka kurczaka, na które zadziało wysoką temperaturą.

Napisz, w którym (-ych) przypadku (-ach) nie dojdzie do namnożenia cząsteczek wirusa. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Odpowiedź _____

Uzasadnienie _____

Zadanie 26. (0-1 pkt)

Zapoznaj się z poniższym tekstem, a następnie zastanów się jaka forma ochrony została w nim opisana i zakresł jedną prawidłową odpowiedź.

Tworzą system dość równomiernie pokrywający cały obszar Polski, obejmując wszystkie krainy geograficzne, od morza aż po góry. Są to obszary o ściśle określonych granicach, o powierzchni od kilku do kilkudziesięciu tysięcy hektarów. W granicach tych obszarów znajdują się tereny o cennym i mało przekształconym krajobrazie oraz dużej wartości przyrodniczej. Do cennych walorów kulturowych należą tu zabytki architektury i budownictwa wiejskiego, układy osadnicze i typy zabudowań oraz regionalne formy użytkowania ziemi i innej działalności gospodarczej. Jedną z ważniejszych funkcji tej formy ochrony przyrody są funkcje turystyczne (turystyka poznawcza, aktywna, agroturystyka) oraz edukacyjne.

- A. Park narodowy.
- B. Rezerwat przyrody.
- C. Park krajobrazowy.
- D. Obszary Natura 2000.

Zadanie 27.(0-2 pkt)

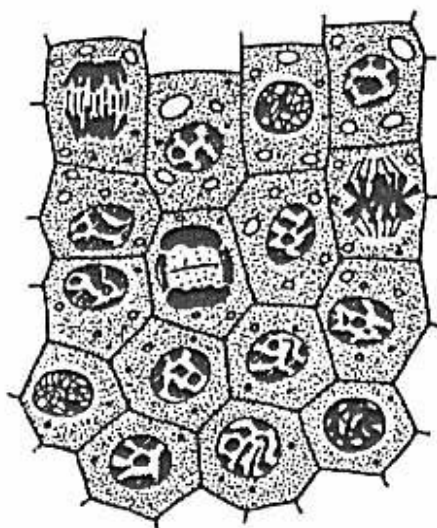
Dokonaj korekty poniższego tekstu, wybierając i podkreślając zdanie błędne oraz przedstawiając jego prawidłową wersję.

Głównym zadaniem neuronów jest szybkie przesyłanie informacji wzdłuż komórki w postaci impulsów elektrycznych. Impulsy te są przesyłane z neuronu do neuronu za pomocą synaps. Impuls w synapsie przebiega zawsze od zakończenia dendrytu jednego neuronu do początku aksonu drugiego neuronu.

Korekta: _____
_____

Zadanie 28. (0-3 pkt)

Na zdjęciu spod mikroskopu optycznego przedstawiono pewną tkankę roślinną.

A. Na podstawie analizy zdjęcia zakresł spośród niżej wymienionych poprawną nazwę przedstawionej tkanki roślinnej.

SKÓRKA, MIĘKISZ ASYMILACYJNY, MIĘKISZ SPICHRZOWY,

STOŹEK WZROSTU, TWARDZICA, ŁYKO

B. Wymień dwie cechy, które charakteryzują tę tkankę i które pomogły Ci w jej rozpoznaniu.

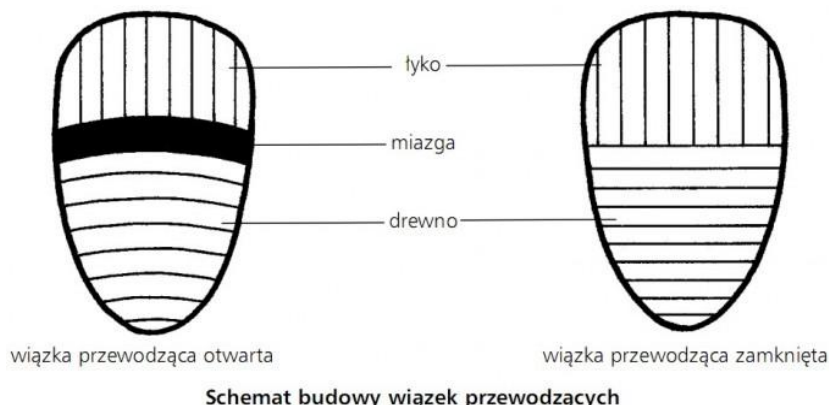
1. _____

2. _____

Zadanie 29. (0-4 pkt)

Schemat ilustruje dwa typy wiązek przewodzących występujących u roślin.

Odpowiedz na pytania:

1. Jakie znaczenie ma występująca w wiązce przewodzącej miazga?

---

2. Podkreśl nazwy czterech roślin spośród wymienionych poniżej, które posiadają wiązkę przewodzącą zamkniętą.

*ryż, kukurydza, groch, kalafior, tulipan, porzeczka, soja,
czosnek, truskawka, słonecznik, jarzębina, rzepak*

Zadanie 30. (0-4 pkt)

Rozwiąż zadanie:

U człowieka oczy brązowe (B) dominują nad niebieskimi, a praworęczność (P) nad leworęcznością.

Mężczyzna praworęczny i brązowooki ożenił się z kobietą niebieskooką i praworęczną. Ich pierwsze dziecko jest niebieskookie i leworęczne. Jakie jest prawdopodobieństwo, że ich kolejne dziecko będzie brązowookie i praworęczne?

Genotyp matki: _____

Genotyp ojca: _____

Genotyp pierwszego dziecka: _____

Odpowiedź na zadane pytanie: _____

Można posłużyć się szachownicą genetyczną.

BRUDNOPIS